

6. World Economic Forum. The Global Competitiveness Report 2015-2016. [Електронний ресурс] — Режим доступу до ресурсу: http://www3.weforum.org/docs/gcr/2015-2016/Global_Competitiveness_Report_2015-2016.pdf [Дата візиту: 18.10.2016].

7. World Economic Forum. The Global Competitiveness Report 2016-2017. [Електронний ресурс] — Режим доступу до ресурсу: http://www3.weforum.org/docs/GCR2016-2017/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2016-2017_FINAL.pdf [Дата візиту: 18.10.2016].

УДК 338.22.01

Ярослав ЖАЛІЛО*

ІНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ СТРАТЕГІЇ ДЕРЖАВИ

Анотація. Визначено зміст і цілі модернізаційної стратегії зростання для України. Обґрунтовано інституційний механізм забезпечення ефективності цієї стратегії в умовах інституційних пасток, що зумовлюють необхідність економічних реформ.

Імперативом економічного розвитку України у найближчому десятилітті є відновлення високих показників економічного зростання, яке спиратиметься насамперед на позитивну динаміку в реальному секторі економіки. Йдеться про формування в Україні «економіки зростання» — економічної системи, інтенсивний розвиток якої відбувається переважно під впливом внутрішніх та іманентних їй чинників і має відносну стійкість щодо внутрішніх і зовнішніх політичних впливів. Відновлення економічного зростання небезпідставно розглядається як найперше завдання, заради досягнення якого у короткостроковому періоді припустимо відтермінувати реалізацію завдань структурної та інституційної перебудови [3, с. 6].

Проте досягнення *сталості* економічного зростання та підтримання стабільно високих його темпів, необхідних для відновлення втрат, обумовлених кризами 2008–2009 та 2014–2015 рр., та поступового зменшення відставання в рівнях розвитку і добробуту від країн ЄС, можливе лише у разі здійснення необхідних структурних змін на ринках, оновлення основного капіталу,

* ЖАЛІЛО Ярослав Анатолійович — д.е.н., провідний науковий співробітник, ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України», м. Київ, Україна, zhalilo@ief.org.ua

освоєння новітніх конкурентних переваг. Тому усталення зростання вимагатиме реалізації стратегії системних реформ.

Очевидною є потреба здійснення радикального удосконалення суспільно-економічної системи з метою прискорення її розвитку, що традиційно описується терміном «*модернізація*». Таке удосконалення має поєднувати реконструкцію системи суспільно-економічних відносин з метою подолання інституційної кризи; мобілізацію наявних і потенційних факторів економічного відтворення з метою динамічного скорочення ресурсних дефіцитів, які виникли внаслідок тривалої трансформаційної кризи; суттєве підвищення інклюзивності економічного розвитку з метою відновлення суспільної консолідації та легітимності державної влади.

Відкладення формування модернізаційно орієнтованого типу зростання до часу досягнення «остаточної» макроекономічної стабільності, вирішення проблем відставання у соціальному розвитку та подолання воєнно-політичних ризиків видається недоцільним. Посилення соціальної орієнтації економіки, поглиблення грошової і фінансової стабілізації, детінізація економіки, вирівнювання регіональних диспропорцій мають розглядатися саме як *наслідки* економічного зростання та позитивних структурних зрушень, а не як самодостатні завдання, політизоване фрагментарне досягнення яких вестиме лише до руйнування цілісності стратегії.

З нашої точки зору, імператив зростання робить поєднання процесів економічного зростання і структурних зрушень необхідною умовою. Економічний ефект від відновлення економічного зростання в секторах, орієнтованих на окремих ринках, зокрема — пов'язаних з внутрішнім споживанням і реалізацією оборонних потреб, має бути використаний для первинного генерування фінансових ресурсів і поступового відновлення динаміки інвестиційних процесів. Нагромаджений інвестиційний потенціал є передумовою для зростання галузей, які можуть розвиватися в умовах уже структурованого та місткого ринку, готового до споживання складних товарів тривалого користування, а також попиту на технологічне устаткування з боку вітчизняних виробників, які дійшли до стадії оновлення виробничих фондів. Структурні зрушення спроможні дати синергетичний ефект для економічного зростання, який може дозволити досягти високих показників динаміки навіть в умовах збереження жорстких фінансових обмежень зростання та інвестицій.

Відтак наразі в Україні доцільним є перехід до побудови й реалізації «*стратегії модернізаційного зростання*» як цілісного комплексу заходів щодо досягнення стійкого економічного зрос-

тання та формування національної конкурентоспроможності на засадах підтримання макроекономічної стабільності, структурної модернізації, забезпечення соціальної орієнтації економіки та консолідації економічних стратегій суб'єктів різних рівнів.

Використання терміну «зростання» у назві запропонованої стратегії пояснюється таким. По-перше, цим акцентується увага на тому, що йдеться саме про стратегію, у якій форма структурних змін суспільно-економічної системи обумовлена імперативним завданням зростання. По-друге, економічне зростання розглядається як безальтернативне джерело ресурсів модернізації, і така вимога визначає зміст цього зростання.

Наразі здійснення необхідної стратегії відбуватиметься в умовах об'єктивної слабкості держави при малоузгодженій діяльності суб'єктів приватних стратегій. Тому мета стратегії досяжна в разі вироблення системи стратегічних цілей, завдань і пріоритетів, які могли б стати підґрунтям для суспільного консенсусу навколо політики економічних перетворень, забезпечивши її ефективність і виконуваність.

Як доведено науковцями, в умовах слабкої спроможності держави не лише до забезпечення реалізації стратегічних цілей, але й до організації поточної регуляторної та стабілізаційної політики єдино продуктивним шляхом досягнення ефективності економічної політики може бути декомпозиція системних ризиків, які не можуть знайти вирішення на рівні інституційно слабкої держави, у диверсифіковану сукупність ризиків окремих суб'єктів та їхніх груп [2, с. 20]. Це суттєво підвищує інституційний (а також інтелектуальний і фінансовий) потенціал політики, до того ж, подібність цих ризиків виступатиме в ролі реінтегруючого чинника для національної економічної системи.

Відтак досягнення навіть середньострокових цілей в Україні можливе лише за проведення державної політики на засадах компромісу інтересів. Формування національного економічного інтересу як точки інституційної реконсолідації відбуватиметься на основі усвідомлення раціональними суб'єктами приватних стратегій інтегральних потреб, що об'єднують їх у рамках реалізації базових цілей їхнього індивідуального економічного відтворення, досягаючи там самим інклюзивності розвитку.

Після завершення в основному етапу *перерозподілу* та ідентифікації суб'єктів і об'єктів прав власності, на передній план вийшла проблема *реалізації* права власності. Вона полягає у наявності можливостей для ведення приватними суб'єктами господарювання ефективного конкурентоспроможного, орієнтованого

на стратегічний розвиток бізнесу у прогнозованому, стабільному, сприятливому конкурентному середовищі. Отже, можемо припустити нарощування потужного політико-економічного інтересу широких ділових кіл до забезпечення безпечних і сприятливих умов для здійснення бізнесу на території України — і «попит» на відповідну стратегічну спрямованість державної політики.

Умови для подолання антагонізму інтересів економіко-політичних груп і тенденцій до рентоорієнтованої поведінки суб'єктів господарювання складуться у разі здійснення політики стимулювання економічного зростання за допомогою відповідних бюджетно-податкових і грошово-кредитних важелів, забезпечення вдосконалення механізмів міжгалузевого переливу капіталів і розбудови ринкової й інформаційної інфраструктури.

В умовах інституційної нестабільності стратегія модернізаційного зростання, щоб бути сприйнятою економічними суб'єктами, має перемогти в інституційній конкуренції. Тому в основі дієвості та прийнятності застосовуваного інструментарію має лежати його спрямування на зниження для господарських суб'єктів витрат інституційної трансформації, пов'язаних з модернізацією, та зниження транзакційних витрат шляхом забезпечення дієвості функціональних інститутів, що забезпечують механізми економічної комунікації — грошово-кредитної та фіскальної систем, ринкової конкуренції, економічної кооперації. А також комунікаційних інститутів, що формують прямий діалог між основними «гравцями» політико-економічного простору, якими є органи державної влади, ділові об'єднання, окремі потужні транснаціональні компанії, організації найманих працівників, інші складові громадянського суспільства. Цим створюватимуться умови для подолання нагромаджених «інституційних пасток», які наразі стоять на заваді здійсненню необхідних економічних реформ та структурних зрушень. Як слушно зазначають В. Базилевич і В. Осецький, «забезпечення... умов для стійкого довгострокового економічного зростання за рахунок внутрішніх джерел можливе завдяки інституційній інтенсифікації, посиленню інтегративної взаємодії та комплементарності всіх видів інститутів» [1, с. 21].

Реалізація визначених напрямів, завдань і пріоритетів економічної стратегії держави потребує належного інструментального забезпечення, що безпосередньо залежить від особливостей інституційного середовища, в якому відбувається її реалізація. Тому першочергового значення набуває інституційне забезпечення цих інструментів. За умов замкненості *макроекономічних* інструментів, які змінюють кількісні параметри середовища реалізації економіч-

ного відтворення, на вирішення короткострокових завдань, зокрема, макроекономічної стабілізації, досягнення стратегічних цілей у цих самих сферах можливе за рахунок застосування *інституційних* важелів, які передбачають модифікацію правил і способів реалізації процесів відтворення. Такі важелі спроможні впливати на цільові функції суб'єктів у господарській системі, сприяючи їх усталенню або зміні й досягаючи на цій основі інституційної рівноваги як підґрунтя інклюзивного розвитку.

Акцент на інституційних складових макроекономічних інструментів дає змогу розширити впливовість цих інструментів на суб'єктів приватних стратегій, досягти передбачуваності та неперервності, ефективності і послідовності в їхньому застосуванні.

Таким чином, постає завдання виокремлення та пріоритетної реалізації інституційних інструментів реалізації завдань економічної політики держави. Саме в побудові сучасних інституційних засад, які забезпечують дієве застосування ринкових макроекономічних регуляторів та інструментів державної політики вбачається основний зміст економічних реформ в Україні.

Література

1. *Базилевич В. Д.* Інституційний концепт модернізації фінансових інститутів / В.Д. Базилевич, В.Л.Осецький // *Фінанси України*. — 2013. — № 5. — С. 19–30.

2. *Назирів І.* Інституційні засади суб'єктного виміру господарської системи в контексті розвитку національної конкурентоспроможності / І. Назирів, О. Яременко // *Економічна теорія*. — 2014. — № 2. — С. 21–31.

3. *Онищенко В.* Модернізація як імператив розвитку України / В.Онищенко // *Економіка України*. — 2011. — № 7. — С. 4–14.

УДК 338.27

Тетяна ЖЕЛЮК*

ДЕТЕРМІНАНТИ МОДЕРНІЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНОЮ ЕКОНОМІКОЮ В ПЛОЩИНІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЇЇ ЗБАЛАНСОВАНОГО РОЗВИТКУ

Анотація. Окреслено концептуальні засади модернізації системи управління національною економікою, які опираються на децентралі-

* *ЖЕЛЮК Тетяна Леонтіївна* — д.е.н., професор кафедри менеджменту та публічного управління Тернопільського національного економічного університету, м. Тернопіль, Україна, t.zheljuk@tneu.edu.ua